

Ярмольська Я.І.

студентка,

Науковий керівник: Гродецький Ю.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права № 1,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

КРИМІНАЛЬНИЙ ГІПНОЗ ЯК РІЗНОВИД НАСИЛЬСТВА НА ПОТЕРПІЛОГО

Більшість психічних явищ, відомих із давніх часів об'єднуються терміном «гіпноз». В усі часи гіпнотичні явища пов'язувалися з релігією, культовими та магічними поглядами. Людина у стані гіпнотичного трансу завжди викликала збентеженість, стурбованість, настороженість у присутніх незвичним виглядом та настроями, людина була здатна до дій, які раніше їй були не властиві. Фундаментальні дослідження проблеми застосування гіпнозу у злочинних цілях відсутні. Окремі науковці до цього питання підходять по-різному і тому питання кваліфікації дій особи, яка вчинила злочин під гіпнотичним впливом, залишається гострим і сьогодні. Для того, щоб розглядати гіпноз як спосіб вчинення суспільно небезпечного діяння, слід розібратися в тому, що ж таке гіпноз. Під гіпнозом розуміють метод навіювання, набір способів і засобів маніпулювання свідомістю та впливу на підсвідомість з метою внесення змін до мислення і поведінки як окремої людини, так і групи людей.

Серед способів психічного гіпнозу можна виділити такі як, словесне навіювання сонливості, а згодом і сон, вплив на слуховий і зоровий аналізатори, словесне навіювання і фіксація зору.

В кримінальному праві поняття гіпноз можна визначати як один з проявів насильства на вчинення злочину. Щоб зрозуміти, що таке насильницький гіпноз, а точніше – чи може бути гіпноз одним із проявів насильства, потрібно порівняти суттєві ознаки насильства як кримінально-правового явища і гіпнозу.

Поняття насильства, а відповідно, і його ознаки, в науці кримінального права визначають по-різному:

- як умисний, фізичний або психічний вплив однієї особи на іншу проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну шкоду, або містить у собі загрозу заподіяння такої шкоди для досягнення злочинної мети посягаючого;

- як протиправний, умисний, фізичний і (чи) психічний вплив, що порушує конституційне право на недоторканність особи, і спрямований на іншу людину (людей) проти чи поза її (їх) свідомістю і волею, що заподіює їй (їм) шкоду чи створює реальну загрозу такого заподіяння;

- як фізичний вплив на організм потерпілого, який полягає в нанесенні удару, позбавленні чи обмеженні особистої свободи, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості чи навіть смерті;

- як зовнішній з боку інших осіб умисний і незаконний вплив на людину (групу людей), що здійснюється поза чи проти її волі і здатний заподіяти їй

органічну, фізіологічну чи психічну травму, обмежити свободу її волевиявлення і дій.

Отже, насильство – це будь-які умисні дії фізичного, психічного або іншого спрямування або бездіяльність однієї людини по відношенню до іншої, які порушують її права й свободи і наносять їй моральну шкоду, шкоду її фізичному чи психічному здоров'ю, здійснюються з метою формування, закріплення або зміни установок, поглядів, взаємин, почуттів, дій тощо.

Під психічним насильством розуміється вплив на психіку особи, що здійснюється в інформаційній формі, з метою змусити її всупереч її волі вчинити або утриматися від вчинення певних протиправних дій, погроза застосування до особи фізичного насильства або заподіяння моральної чи фізичної шкоди.

Головними ознаками психічного насильства є такі:

- умисні та протиправні дії;
- здійснюються всупереч волі потерпілої особи, з метою ввести його в безпорадний стан;
- реалізуються в інформаційній формі;
- заподіюють потерпілому моральну чи фізичну шкоду.

В практиці щодо кримінального гіпнозу зазначено, що до жертв кримінального гіпнозу застосовувалися заходи психічного впливу, які викликали повне або часткове стирання з пам'яті певних епізодів або осіб, нав'язування певних галюцинацій, формування необхідних реакцій і поведінка жертви через певний час після контакту з кримінальним гіпнотизером, нав'язування жертві певних рухів, викликання емоцій страху, ревності чи презирства.

Виділяють два варіанти вчинення злочину за допомогою гіпнозу. Перший полягає в тому, що злочинець використовує свої можливості, безпосередньо заподіюючи шкоду здоров'ю, майну потерпілого. Другий варіант полягає в тому, що суб'єкт впливає на іншу особу біоенергетичним шляхом, а потім використовує цю особу як засіб вчинення злочину.

Гіпноз також можна розглядати як певний стан непереборного психічного примусу, що являє собою застосування у міжособистісній взаємодії винятково психічних засобів з метою впливу на стан, думки, почуття, дії, іншої людини.

В науці кримінального права існують певні суперечності стосовно визначення відповідальності у випадках введення потерпілого у гіпнотичний стан, з метою наступного вчинення відносно нього злочину. Наприклад, застосування гіпнозу при вчиненні злочинів проти власності у більшості випадків кваліфікується як шахрайство, тобто способом вчинення цього злочину визнається обман. На мою думку, обман і гіпноз як способи вчинення злочину об'єднує лише те, що вони обидва є психічним впливом на потерпілого. В свою чергу, обман може здійснюватися як в активній, так і в пасивній формі, а гіпноз завжди здійснюється тільки в активній формі. Відповідно і за наслідками вони відрізняються: обман частіше характеризується створенням у потерпілого хибного уявлення про певні обставини, проте рідко з виникненням особливого психофізіологічного стану

(рухливість нервових процесів, стан тривоги людини, реакція на рухомий об'єкт, стан збудженості та неврівноваженості), а при кримінальному гіпнозі такий стан завжди виникає як наслідок в потерпілого.

Підсумком усього сказаного є висновок про те, що впливаючи на людину за допомогою гіпнозу і заподіюючи цим шкоду її здоров'ю, життю, волі чи волевиявленню, винний діє насильницьким способом і, залежно від наслідку, його дії мають кваліфікуватися як відповідний насильницький злочин.